

קב ונקי

- **ראיית נגעים ע"י אולטרה סאונד האם נחשבת ראייה?**
- **אדם שנצטרע – האם בנו יורשו בחייו, שהרי מצורע נחשב כמת?**
- **מה היא "פרשת טהרה", ומדוע נקראת כן?**
- **מה היא התחושה שיש לאדם שפעם אחת לא התפלל, או פעם אחת לא למד?**
- **האם המצורע צריך לגלח את הריסים שבעיניו?**
- **איזה עצה נתן הגר"ח קניבסקי שליט"א להנהלת ת"ת עץ חיים בירושלים?**

עם אולטרה סאונד בשרירים וברקמות, האם זה נחשב ראייה.

ומצאתי פנינה נפלאה בזה מהגאון רבי פנחס הירשפונג זצ"ל (מובא בקובץ ישורון כרך כו עמ' רפד) שמביא את דברי בעלי התוספות (במדבר יב, יב מובא בדעת זקנים, בריב"א, ובפנח רזא) על הפסוק שמושה רבינו התפלל לה' כשמרים קבלה את הצרעת: "אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו", שמרים לא תהא כמצורע שנולד מנוגע, שאין לו טהרה עולמית.

והביא שמקשים (מובא בשיירי טהרה לרבי מאיר אריק זצ"ל נגעים פי"ז מ"א, ובאמבוחא דספרי) שהרי מפורש במשנה שם שקטן שנולד מנוגע אינו טמא.

ותירץ, שלפי השיטות שהטעם שעובר אינו טמא בנגעים הוא מטעם שהכהן אינו יכול לראותו.

אפשר לומר שיש הבדל בין קטן שנולד מנוגע בזמן שהיו ישראל במדבר, לבין שאר הזמנים.

שבתוס' במס' שבת (כב: ד"ה וכן) מביא מברייתא דמלאכת המשכן, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר והיה הענן מאיר, היו יכולים לקחת טפיח (חבית) ולהניח אותו ליד הענן, והיו רואים מה שבתוכו.

ולפי"ז יש לומר שבמדבר היו יכולים לראות בשעה שהנגע נולד בשעת עיבורו והיה טמא, ולכן משה רבינו

ראיית נגעים ע"י אולטרה סאונד האם נחשבת ראייה?

(יד,ב) זאת היתה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן.

הרמב"ם (פי"ט מהל' טומאות צרעת ה"א) כתב: הכל מתטמאים בנגעים אפילו קטן בן יומם.

ושם (פרק ו' הלכה ד) כתב הרמב"ם **שעובר** אינו מיטמא בנגעים.

ובטעם הדבר מדוע עובר אינו מיטמא בנגעים, נכתבו בזה כמה טעמים:

הר"ש משאנץ (על תוי"כ פ"א ה"א בשם י"מ) כתב משום שעובר לא נקרא אדם, וכתוב (לעיל יג,ב) **אדם** כי יהיה בעור בשרו.

אולם הר"ש משאנץ עצמו חולק על זה וסובר שעובר כן נחשב לאדם, ומה שאינו מיטמא משום דכתיב "כי יהיה" ודרשינן **בהויותו** דהיינו משנולד.

ובקרוב אהרן (על התוי"כ שם, והביאו החפץ חיים בביאורו על התוי"כ שם, וכן מובא בפנים יפות תזריע יג,ו) כתב בזה טעם שלישי, שכיון שהכהן אינו יכול לראותו, לכן אינו מיטמא משום שרק נגע הראוי להראותו לכהן מטמא.

ויש להסתפק לפי הטעם שהכהן אינו יכול לראותו, מה הדין אם הכהן ראה נגע על העובר ע"י מכשיר טכנולוגי היכול לשקף את **עורו** של העובר, כמו שעושים

אמר אל נא תהי כמצורע הזה שאין לו טהרה, משום שאז היה הדין כן¹.

אדם שנצטרע – האם בנו יורשו בחייו, שהרי מצורע נחשב כמת?

(יד,ב) וְזֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמִּצְוָה בְּיוֹם טְהֻרָתוֹ וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן.

בגמ' נדרים (סד:) אמרינן: ארבע חשובים כמת, עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים.

ומצורע ילפינן ממה שנאמר לגבי מרים (במדבר יב, יב) "אל נא תהי כמת".

והנה הגמ' בנזיר (מח.) מביאה את דברי רבי שלומד ממה שנאמר לגבי נזיר (במדבר יז, ז) לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם **במותם**, שדווקא במותם לא יטמא להם, אבל **לנגעם** ולזיבתם יכול להיטמא מהם.

ובתוס' (ד"ה לנזירה שוה) כתב שמשמע מהגמרא שהיה הו"א שלנזיר יהיה אסור להיטמאות לאביו ולאמו אם הם מצורעים ויש להם נגעים, וביאר זאת התוס' שכיון שאחז"ל **שמצורע חשוב כמת**, לכן היה הו"א שאסור לו להיטמאות להם, ולכן צריך פסוק מיוחד.

ובס' טל תורה (לרבי מאיר אריק זצ"ל, שם) מקשה, שעל פי דברי התוס' שהיה הו"א לגמ' שמצורע יטמא כמו מת, א"כ איך הכהן רואה את הנגעים, הרי בדרך כלל נמצא עם המצורע באותו חדר, והוא יכול לטמא אותו באהל כמו מת², וכתב שאולי יכול הכהן לראות את הנגע מבחוץ ולא במקום שיש אהל, וכשאומר "טמא" אינו נוגע במצורע.

אבל עדיין קשה בתגלחת המצורע, שהוא דווקא בכהן, וכשמגלחו אי אפשר שלא יאהיל על גופו, ובפרט לסוברים חרב הרי הוא כחלל לענין טומאת כהן, א"כ כשמגלח בתער, נטמא התער בנגיעה והכהן שנוגע בתער ונושא, נטמא.

וכתב שאפשר לומר שהתגלחת של המצורע מתקיימת בכהן הדיוט שהוא קרוב של המצורע, וכמו שמותר לו להיטמא למת שהוא מקרוביו, ה"ה למצורע קרובו כשהוא לטהרת המצורע.

אבל כהן הדיוט רחוק, או כהן גדול אפי' קרוב אסור, וכל זה היה בהו"א של הגמ', ולכן צריך פסוק להתיר זאת, ע"כ³.

ובקובץ עוז ואורה (יו"ל בבית שמש תשס"ט ע"י קהילת שערי תורה, בהערות בפרשת נגעים עמ' רפ"ד) **כותב הרב יעקב משה שורקין שליט"א** לבאר לפי"ז שמצאנו שהמצורע נוהג מנהגי אבלות,

וי"ל שאבלות המצורע היא על מיתת עצמו, וכקרובי המת המתאבלים עליו, שהרי אדם קרוב אצל עצמו. ומאחר שאינה מיתה גמורה אין כל קרוביו מתאבלין עליו אלא רק הוא עצמו, שלעולם ה"כל" מתאבל על ה"חלק" ממנו שמת, וע"ד שאמרו ז"ל אחד מבני החבורה שמת תדאג כל החבורה.

וכתב שמצא בכוזרי (מאמר ב) שכתב: אני הייתי אומר יתכן כי הצרעת והזיבות תלויות בטומאת המת כי המוות הוא ההפסד הכללי לגוף והאבר המצורע דומה למת.

וראה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (אות קטו) שכ' וז"ל: והאומר מצורע חשוב כמת לענין ירושה, מעשה צדוקים הוא, ושטות לישאל דבר זה, ולית דין צריך בשש.

מה היא "פרשת טהרה", ומדוע נקראת כן?

(יד,ב) וְזֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמִּצְוָה בְּיוֹם טְהֻרָתוֹ וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן.

בקובץ סיני (קכג-קכד עמ' תסח) מובא שכמה מן הראשונים קראו לפרשת מצורע "זאת תהיה"⁴, ראה בספר האשכול ברשימת ההפטרות, וברמב"ם ברשימת ההפטרות, ובספר החינוך (ברשימת המצוות שבתחילת הספר) ובאבודרהם עמ' שב.

לכא'ו היו יכולים לחשוב שקראו כך לפרשה מפני שרצו להשתמש בלשון נקיה.

³ וראה בחי' הגר"ח סטנסייל (אות צב) שחקר בהא דמצורע איתקש למת, האם הפירוש דטומאת מצורע איתקש למת, או דמצורע עצמו איתקש למת, והוכיח שם דמצורע עצמו הוקש למת.

⁴ וכך מכנים אותה התימנים

¹ **אולם** גם אם נאמר שהענין היה מאיר, נראה שהיה לזה גדר כמו ראייה בעששית, וראה ברמב"ם (שם פ"ט ח"ד) אין הכהן רשאי לטמא את הטמא עד שיהיו עיניו בנגע.

והראגטשובר זצ"ל (שו"ת צפנת פענח וורשא סי' יג) דן לענין ראיית נגעים ע"י מראה, ומדמה זאת לראיה בעששית לגבי ק"ש. ועי' **בתפארת ישראל** (נגעים פ"ב בועז את ד) שדן לענין ראיית נגעים בכהן שיש לו משקפיים. וראה בהרחבה בס' **משנת הדעת** (על הרמב"ם פ"ט מטומאת צרעת ה"ה)

² וראה **מהרש"א** כתובות (עז:) שנקט בפשיטות שכיון שאחז"ל מצורע חשוב כמת, הוא מטמא באהל כמת.

אולם ראה בקובץ סיני (ניסן – תמוז תשנ"ח) במאמר "שמות הפרשות שבתורה בספרות הגאונים והראשונים", שבתקופות קדומות היה מקובל לכוונת את הפרשות בשמות ארוכים יותר מן המקובל היום, רובן בני שתי מילים ואף שלוש, ורק שמות אחדים בני מילה אחת.

בדורות מאוחרים כאשר כבר היו מקובלים על הכל שמות הפרשות הנהוגים אצלנו, היו חכמים שלא רצו לקרוא בשם 'מצורע'.

החיד"א קרא לפרשה זו "טהרה"⁵, כך היא מכונה בספריו המסודרים לפי פרשיות התורה, ראש דוד, פני דוד, ובצווארי שלל על ההפטרות.

ולא רק בספריו הוא קורא לפרשת מצורע "פרשת טהרה", גם ביומן המסעות שלו (מעגל טוב השלם ירושלים תרצ"ד עמ' 46) ברישום של תאריכים הוא משתמש בכינוי זה לפרשה. בשנת תקי"ח הוא רושם: ניסן 3 טהרה ג, ניסן 4 טהרה ד'.

החיד"א לא היה הראשון לכוונת את פרשת מצורע "טהרה" מוצאים אנו כינוי זה בספרים שחוברו לפני שהופיעו חיבוריו⁶, וכן לפני למעלה ממאתיים שנה בערך החלו חכמי ארם צובא לכוונת בחיבוריהם את פרשת מצורע – "טהור", ובעקבותיהם קראו בני העדה כך לפרשת מצורע.

מה היא התחושה שיש לאדם שפעם אחת לא התפלל, או פעם אחת לא למד?

(יד, ט) וְצִוְהָה הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהָר שְׁתֵּי צִפְּרִים חַיִּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וְשֵׁנִי תוֹלַעַת זָאֵב.

וכתב בעל הטורים, שתי ציפורים על שם (משלי כז, ח) **כַּצֹּפֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּה כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ**. וכתוב במצורע (לעיל יג, מז) בדד ישב, לכך טהרתו בצפרים, ע"כ.

וראה בפ' הגר"א (על משלי שם) שכתב וז"ל: כמו ציפור הנודדת מקנָה אז מקוננת מאוד על היותה נעה ונדה, כן איש הנודד ממקומו.

⁵ עי' בהקדמת הרמב"ם לפי המשניות שכתב: "וסידר אחר פרה מסכת טהרות, וקרא שמה טהרות בלשון נקיה, שהדיבור בה הוא בטהרת הטומאה", וכן הרמב"ם עצמו קרא לספר ב'משנה תורה' העוסק בדיני טומאות וטהרות "ספר טהרה".

⁶ ראה בגוף המאמר דוגמאות לזה.

ואמר "קנָה" ו"מקומו", וההבדל הוא ש"קנָה" דרך ארעי ו"מקומו" הוא מקום קביעות.

והענין כצפור וגו' האדם המתפלל תמיד ופעם לא התפלל דומה בעיניו כאילו לא התפלל מעולם, כן איש הלומד תמיד תורה ופעם אחת לא למד אז הוא כמו מבולבל ונודד.

ואמר אצל תפלה "קנָה" ואצל תורה "מקומו" כמ"ש מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, ע"כ.

האם המצורע צריך לגלח את הריסים שבעיניו?

(יד, ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גְּבִתוֹ עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׁעָרוֹ יִגְלַח וּכְבֹּס אֶת בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר.

נאמר בתורה שבגילוח השער של המצורע נכלל אף גבות עיניו, ויש לדון האם אף הריסים בכלל.

ובספרא (פרשת מצורע פרשה ב' אות ה) מובא: רבי יוסי הגלילי אומר גבות עינים ולא ריסי עינים.

וכן בתוספתא (נגעים פרק ח' משנה ה') ר' יוסי הגלילי אומר ריסי עיניו אינו צריך לגלח, וכתב שם בביאור הגר"א, דסבר שאין צריך לגלח אלא מקום כינוס שיער.

ובפירוש חסדי דוד על התוספתא שם כתב, שאולי טעם הדבר שאין צריך לגלח את שער הריסים, משום שהם שומרות על העיניים, כי אם מגלחין אותם זה יכול להביא לעיוורון, וגם זה מקשה לישון, וחס עליו הכתוב.

וברמב"ם (בפרק יא' מטומאת צרעת הל' א') כתב: שמעביר תער על כל בשרו וכו', וא"כ למה נאמר ראשו וזקנו וגבות עיניו לרבות כל **כיוצא בהן**, ולמעט שיער שבתוך החוטם לפי שאינו נראה.

ויש לדון במה שכתב "כל כיוצא בהן", האם כוונתו אף לריסים, וצ"ע.

ובס' אמרי אברהם (לרבי אברהם פרייס זצ"ל דרשה לשבת הגדול עמ' נז) כתב פירוש יפה על דרך הדרוש על דברי הספרא כאן, שברסי עינים האדם משתמש בשעת בکیה, כדאיתא בקידושין (לא). "מבין ריסי עיניך ניכר שבן אלמנה אתה", ופירש"י ריסי עיניו שנושרות מרוב בכיה.

ובאו לומר שהסיבה שגורמת לצרעת לא באה מ'ריסי עינים' כלומר מבכיה ודאגה על חורבן היהדות, אלא

מ'גבות עיניים' מעניים גבוהות מקנאה שנאה ותחרות, הם שגרמו לכל הרעות, ע"כ.

וראה בס' נטעי גביראל (הל' אבלות פרק ג' עמ' מח) שכתב לגבי גילוח של אבל, ששערות ריסי עיניו או שער הגבות אין נחשב לתספורת ומותר לגלחן, שכ"כ בספר בין פסח לשבועות (עמוד רמ"א) שכן הורה הגרש"ז אויערבאך זצ"ל והגר"ש וואזנר שליט"א.

אולם בס' יסודי שמחות (פ"ח) כתב בשם בגר"מ פיינשטיין זצ"ל להחמיר לגלח ריסי עיניו.

איזה עצה נתן הגר"ח קניבסקי שליט"א להנהלת ת"ת עץ חיים בירושלים?

(יד, לד) **כִּי תֵבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחָזָה וְנָתַתִּי נָגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם.**

וכתב רש"י בשם חז"ל: בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן.

בזוהר הק' (פרי תרועה דף ג.) הקשה על פירוש זה, אם נאמר שטעם נגעי בתים כדי לגלות את המטמוניות, מדוע צייתה התורה לחלוץ את האבנים ולקחת עפר אחר ואבנים אחרות, די היה לפנות רק מקום הנגע,

וכתב שם [מתורגם]: כל הבונה בית, כשהוא מתחיל לבנות חייב הוא להזכיר בפיו כי לכבודו של הקדוש ברוך הוא בונה.

ואז שורה על מעשיו סייעתא דשמיא, והקדוש ברוך הוא משרה על ביתו קדושה וקורא עליו שלום, כמו שנאמר "וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא".

ואם לאו עלול הסטרא אתרא לשכון בביתו חלילה, וכל שכן שמזמין הוא את הסטרא אחרא אם בונה הוא את ביתו כדי להטמא בו, ודאי ששורה רוח טומאה.

ומי שגר בו אינו נפטר מן העולם עד שנענש בבית זה, וכל מי שגר בבית עלול להנזק, שהרי בדירה זו שורה רוח הטומאה המזיקה את הנמצא בבית.

ואם תשאל כיצד נדע אם שורה בבית רוח טומאה, נוכל לדעת זאת אם נזק בונה הבית או אנשי ביתו בגופם או בממונם.

וזהו הענין של **נגעי בתים** כשנכנסו ישראל לארץ, שעשה הקדוש ברוך הוא כן מרוב אהבה וחיבה לישראל שבכל בית שהיה מוכן לטומאה היה נגע צרעת פורח בו, כדי שיתנץ את הבית עצו ועפרו והיו זורקין לחוץ לעיר ועפר אחר יקח, כדי להציל את ישראל מכל היזק, ע"כ.

מעין זה כתב במושב זקנים (כאן, לבעלי התוספות) בשם הרא"ש, שהקשה על מה שכי' רש"י שהנגעים היו כדי למצוא מטמוניות, שזה רק בבתים אבל בבגדים למה יש נגעים, וכתב: כיון שהיו להם בגדים שהיו משמשים לעבודה זרה, ובני ישראל לא היו יודעים מזה, לכך נתן הקב"ה נגעים בבגדים הללו וממילא היו מבערים אותם.

ובשו"ת שאילת יעקב (לרבי יעקב פראגר זצ"ל חתנו של המהר"ם שיי"ק ח"ב סי' ס"ד אות י') הביא את דברי הזוהר הנ"ל, וכתב לפי"ז ליישב את מה שנאמר (דברים כב, ח) "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך", שלכא' קשה מדוע כתבה התורה בית חדש, הרי גם בבית ישן יש חובה לעשות מעקה.

אולם ע"פ דברי הזוהר יש לומר שרמזה התורה שבבואם אל ארץ כנען מי שאפשר לו יבנה בית חדש שאין בו רוח של טומאה, ע"כ.

ויש לדון האם בית ישן אלא שצבעו אותו נקרא בית חדש אף לגבי סילוק הטומאה, וראה **תורת חיים עירובין** (נג: ד"ה רב ושמואל) לגבי מחלוקת רב ושמואל אם "מלך חדש" שנאמר בתחילת שמות הוי ממש או שנתחדשו גזירותיו, והביא נפק"מ לגבי מקח וממכר, שאם אדם התחייב לחברו למכור לו בית חדש, ולבסוף נתן לו בית ישן אלא ששיידו וכיירו וצבעו, שלמ"ד חדש ממש, המקח חוזר, ולמ"ד שנתחדשו המקח קיים שאף בית מחודש נקרא חדש. וראה **בשו"ת מהרש"ם** (ח"ג סי' שנו) שפסק על פי דברי התורת חיים.

ושמעתי שלאחרונה רכשו הנהלת ת"ת עץ חיים בירושלים את בנין בית הספר "למל" עבור התלמוד תורה, והלכו לשאול את הגר"ח קניבסקי שליט"א לפני הרכישה אם זה ראוי שתלמידים ילמדו תורה בבנין שלמדו בו חופשיים והיה לסמל ומאבק ביישוב הישן בתחיית השפה העברית ולימודים כלליים.

והשיב להם: שיצבעו את הבנין ואז זה נקרא בנין חדש, ואין לחשוש.

בית הספר למול ברה' ישעיהו בירושלים, עם השילוט על הקמת מוסדות עץ חיים.